Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi,
Journal of Samsun Health Sciences
e-ISSN: 2458-8857, JSHS August 2021, 6(2): 255-269

Adölesan Dönemde Pansiyonda Kalan Kız Öğrencilerin Kişisel ve Genital Hijyen Davranışlarının İncelenmesi

Investigation of Personal and Genital Hygiene Behaviors of Female Students Who Stayed in Boarding During the Adolesan Period

Berrin GÖGER[1], Birgül TUNCAY[2]

[1] Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
• **berrin.goger@gumushane.edu.tr** • ORCİD 0000-0001-7277-6578

[2] Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
• **birgul.tuncay@gumushane.edu.tr** • ORCİD 0000-0002-1066-5159

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 24 Mart / March 2021
Kabul Tarihi / Accepted: 8 Haziran /June 2021
Yıl / Year: 2021 | **Cilt – Volume:** 6 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa / Pages:** 255-269

Atıf/Cite as: Göger, B. ve Tuncay, B. "Adölesan Dönemde Pansiyonda Kalan Kız Öğrencilerin Kişisel Ve Genital Hijyen Davranışlarının İncelenmesi - Investigation of Personal and Genital Hygiene Behaviors of Female Students Who Stayed in Boarding During the Adolesan Period". Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi- Journal of Samsun Health Sciences 6(2), Ağustos 2021: 255-269. https://doi.org/10.47115/jshs.902503

Yazar Notu: Bu çalışma, 2. Uluslararası 7. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi'nde (27-30 Kasım 2019, İzmir) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar: Birgül TUNCAY

Copyright © Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi – Ondokuz Mayıs University, Faculty of Health Sciences, Samsun, Turkey. All rights reserved.

https://doi.org/10.47115/jshs.902503

ADÖLESAN DÖNEMDE PANSİYONDA KALAN KIZ ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL VE GENİTAL HİJYEN DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

ÖZ:

Amaç: Bu çalışma adölesan dönemde pansiyonda kalan kız öğrencilerin kişisel ve genital hijyen davranışlarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu çalışma 1 Ekim- 30 Ekim 2019 tarihleri arasında bir ilçe merkezinde lisede pansiyonda kalan ve araştırmayı kabul eden 96 kız öğrenci ile yapılmıştır. Veriler demografik özelliklerin ve kişisel hijyen uygulamalarının sorgulandığı Tanıtıcı Özellikleri, Kişisel Hijyen Uygulamaları Bilgi Formu ve Genital Hijyen Davranışları Ölçeği ile toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 15.70±1.20 yıldır. Katılımcıların %35.4'ünün lise birinci sınıf olduğu ve %72.9'unun annesinin ilkokul eğitim düzeyine sahip olduğu bulundu. Öğrencilerin %44.8'inin ellerini günde 7-9 defa yıkadıkları, %44.8'inin el yıkama süresinin 2-3 dakika olduğu, %85.4'ünün tuvaletten sonra ellerini yıkadığı, %64.6'sının haftada iki kez banyo yaptığı ve %88.5'inin günlük diş fırçaladığı tespit edildi. Kız öğrencilerin Genital Hijyen Davranışları Ölçek puan ortalaması 85.3±10.1 olup; puan dağılımı 63-108 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt boyut puanları incelendiğinde Genel Hijyen Alışkanlıkları, Adet Hijyeni Alışkanlıkları ve Anormal Bulgu Farkındalığı alt boyut puan ortalamaları sırasıyla 43.7±5.9; 32.3±4.1; 9.4±3.2'dir.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak; kız öğrencilerin kişisel hijyen uygulamaları ve genital hijyen davranışlarının yetersiz olduğu saptanmıştır. Toplu olarak yaşanılan pansiyonda kalan kız öğrencilere kişisel hijyen ve genital hijyen uygulamaları, bulaşıcı hastalıklar, genital enfeksiyonlar ve üreme sağlığı konusunda eğitim verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Adölesan sağlığı; Genital hijyen; Hijyen davranışları; Kişisel hijyen*

❋❋❋

INVESTIGATION OF PERSONAL AND GENITAL HYGIENE BEHAVIORS OF FEMALE STUDENTS WHO STAYED IN BOARDING DURING THE ADOLESAN PERIOD

ABSTRACT:

Aim: The study was conducted to examine the personal hygiene practices and genital hygiene behaviors of female students staying in a boarding house.

Method: This descriptive study was conducted with 96 female students who stayed in a high school boarding house in a district center between October 1 and October 30, 2019 and accepted the study. Data were collected by Introductory Features, Personal Hygiene Practices Information Form and Genital Hygiene Behavior Scale, in which demographic characteristics and personal hygiene practices were questioned.

Results: The averageage of the students participating in the study is 15.70 ± 1.20 years. It was found that 35.4% of the participants were first grade high school and 72.9% of them had the primary school education level of their mothers. 44.8% of the students wash their hands 7-9 times a day, 44.8% wash their hands for 2-3 minutes, 85.4% wash their hands after toilet, 64.6% twice a week and it was found that 88.5% of them took a bath and brushed heir teeth daily. The female students' Genital Hygiene Behavior Scale mean score is 85.3±10.1; The score distribution varies between 63-108. When the subdimension scores of the scale were examined, the mean scores of General Hygiene Habits, Menstrual Hygiene Habits and Awareness of Abnormal Findings were respectively 43.7±5.9; 32.3±4.1; 9.4±3.2.

Conclusion and Suggestions: As a result; the personal hygiene practices and genital hygiene behaviors of female students were found to be insufficient. It has been determined that female students staying in the boarding house, where they live collectively, should be given training on personal hygiene and genital hygiene practices, genital infections and reproductive health.

Keywords: *Adolescent health; Genital hygiene; Hygiene behavior; Personal hygiene*

❋❋❋

GİRİŞ

Adölesan dönemini, Dünya Sağlık Örgütü 10 ile 19 yaş arasındaki bireyler olarak tanımlamaktadır (Sawyer ve ark., 2018). Bu dönemde bireyde psikososyal ve fiziksel yönden önemli değişimler görülmektedir. Hayatları boyunca sürecek olan sağlıkla ilgili tutum ve davranışlar bu dönemde kazanılmaktadır. Adölesan dönem gelecek nesillerin sağlığını belirlemede ayrı bir öneme sahiptir (Sağlan & Bilge, 2018).

Bireylerin yaşadığı çevrenin özellikleri, gelir durumları, eğitim düzeyleri, aile,

arkadaş çevresi, ebeveynlerin verdiği hijyen eğitimi, bireylerin beden lerineilişkin düşünceleri ile kişilik özellikleri sağlık alışkanlıklarının oluşmasında etkili faktörlerdir. Kişisel hijyen ve genital hijyen uygulamaları, deri temizliği, saç temizliği, yüz temizliği ve bakımını, el ve ayak temizliği, ağız ve diş temizliği ile kadınlarda genital bölge ve menstrual dönem temizliği uygulamalarını içermektedir. Birey adölesan dönemde kişisel ve genital hijyen uygulamalarını tek başına yerine getirebilecek duruma gelir (Kırım & Hırça, 2015; Naçar & Günay, 2011).

Adölesan dönemin en önemli sürecinden birisi okul dönemidir. Okul gibi toplu yaşanan yerler, sağlıksız çevre koşulları, enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklar için riskli ortamlardır (Özkal, 2020). Öğrencilerin pansiyon gibi kalabalık ortamlarda barınma gereksinimlerinden dolayı da kişisel ve genital hijyen uygulamalarını göz ardı ettikleri düşünülmektedir (Baş ve ark., 2016; Bilgiç ve ark., 2019; Ünal, 2017). Adölesan dönemde kişisel hijyen ve genital hijyen eksikliğine bağlı olarak, kız adölesanlarda enfeksiyon hastalıkları ve üreme sağlığı sorunları görülmektedir (Taşkıran ve ark., 2019; Upashe ve ark., 2015). Bu nedenle adölesan dönemindeki kız öğrencilere verilecek olan kişisel, genital ve menstrüel hijyene yönelik uygun eğitim, danışmanlık, doğru sağlık davranış değişikliğinin oluşturulmasında, enfeksiyon hastalıklarından korunmada ve yaşam kalitesinin arttırılmasında önemli bir yere sahiptir (Koyun ve ark., 2013; Şimşek Küçükkelepçe ve ark., 2019).

Adölesan dönemdeki kızların öncelikle kişisel ve genital hijyen hakkındaki bilgi ve uygulamaları öğrenilerek, değerlendirilmelidir. Yanlış bilgi ve uygulamaları düzeltmeye yönelik özellikle adölesan dönemdeki kızların eğitilerek, doğru kişisel ve genital hijyene ilişkin sağlık davranışları öğretilmelidir. Böylece adölesan sağlığının korunması ve geliştirilmesine yardım edilerek, enfeksiyon hastalıkları ve üreme sağlığına ilişkin sorunların yaygınlığı, tekrarlama olasılığını azaltmada katkı sağlanmaktadır (Ahn & Cho, 2014; Ulutaşdemir ve ark., 2016).

Adölesan dönemdeki bireylere, kişisel hijyen ve genital hijyen davranışlarına yönelik bilgi düzeyleri ve davranışlarının incelemesiyle elde edilen sonuçlar doğrultusunda doğru sağlık davranışlarının kazandırılması önemlidir. Bu çalışma adölesan dönemde pansiyonda kalan kız öğrencilerin kişisel ve genital hijyen davranışlarını incelemek amacı ile tanımlayıcı türde yapılmıştır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Kız öğrencilerin kişisel ve genital hijyen uygulamaları nasıldır?

2. Kız öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre hijyen uygulamaları arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan bir ilçe merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilçede tek olan lise kız öğrenci pansiyonunda kalan 110 kız öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini, 1 Ekim- 30 Ekim 2019 tarihleri arasında bu pansiyonda kalan ve kendi isteğiyle araştırmaya katılan 96 kız öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmanın Uygulanması: Araştırmayı uygulamadan önce öğrencilere araştırma konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiş, bilgilendirilmiş onam formunu onaylamaları sağlanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere ortalama 15 dk süren soru formları uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veriler, öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ve kişisel hijyen uygulamalarını sorgulayan 18 maddeden oluşan "Tanıtıcı Özellikleri ve Kişisel Hijyen Uygulamaları Bilgi Formu" ve "Genital Hijyen Davranışları Ölçeği" kullanılarak 1 Ekim- 30 Ekim 2019 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından toplandı.

Tanıtıcı Özellikleri ve Kişisel Hijyen Uygulamaları Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak (Arat ve ark., 2014; Baş ve ark., 2016; Peltzer & Pengpid, 2014; Talukdar & Baruah, 2015) 18 sorudan oluşturulan formun; ilk 8 sorusu öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, son 10 sorusu da kişisel hijyen uygulamaları hakkında bilgiler içermektedir.

Genital Hijyen Davranışları Ölçeği: Karahan tarafından, kadınların genital hijyen davranışlarını ölçmek amacıyla 2017 yılında geliştirilen ve Türkçe geçerlilik güvenirlilik çalışması yapılan 5'li likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçekte 23 madde yer almaktadır. Ölçekte genel hijyen davranışları (1-12 ifadeler), adet hijyen davranışları (13.-20. ifadeler) ve anormal bulgu farkındalığı (21-23. ifadeler)" olarak üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 7, 14, 19, 20, 23. ifadeler tersine kodlanmakta olup; ölçekten 23 ile 115 arasında puan alınabilmekte ve yüksek puan alan kadınların genital hijyen davranışının iyi olduğunu göstermektedir (Karahan, 2017). Ölçeğin tümüne ait Cronbach alfa değeri 0.80 olup, mevcut çalışmada ise Cronbach alfa değeri 0.718 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Boyutu: Araştırma öncesinde Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (2019/7 sayı ve 19/07/2019 tarihli) ve araştırmanın yapıldığı kurumdan yazılı olarak izin alındı. Çalışmaya alınacak öğrencilere çalışmanın konusu ve uygulama hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrencilerden bilgilendirilmiş onamları alındı. Araştırmaya katılacak öğrencilerin kişisel bilgilerinin gizli olacağı ve araştırmada elde edilen bulguların araştırma dışında kullanılmayacağı konusunda açıklama yapılmıştır.

Veri Analizi: Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirmesi bilgisayar ortamında SPSS 21 For Windows bilgisayar paket programları ile yapıldı. Bulguların değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma,ortanca, minimum ve maksimum değerleri ve yüzdelik sayılar) ve Kruskal Wallis Testi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ kabul edildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Çalışmada veriler sadece bir ilçe merkezinde bulunan kız öğrenci pansiyonunda kalan kız öğrencilerle yapıldığından sonuçlar araştırma grubuna genellenebilir.

BULGULAR

Çalışmaya alınan öğrencilerin yaş ortalaması 15.70±1.20 yıldır. Katılımcıların %35.4'ünün lise birinci sınıf olduğu, %72.9'unun annesinin ilkokul eğitim düzeyine sahip olduğu, tamamının annesinin çalışmadığı, %46.9'unun babasının ilkokul eğitim düzeyine sahip olduğu, %45.8'inin dört ve üzeri sayıda kardeşe sahip olduğu, tamamının ailesinin köyde/kasabada yaşadığı ve %70.8'inin ailesinin gelirini giderine eşit olarak algıladıkları saptandı (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

Özellikler		**n**	**%**
Yaş (Ort: 15.70±1.20)			
	13-14 yaş	18	18.8
	15-16 yaş	49	51.0
	17-18 yaş	29	30.2
Sınıf			
	9. sınıf	34	35.4
	10.sınıf	24	25.0
	11.sınıf	15	15.6
	12.sınıf	23	24.0
Anne eğitim düzeyi			
	İlkokul	70	72.9
	Ortaokul	17	17.7
	Lise	9	9.4
Anne çalışma durumu			
	Çalışmıyor	96	100.0
Baba eğitim düzeyi			
	İlkokul	45	46.9
	Ortaokul	39	40.6
	Lise	8	8.3
	Üniversite	4	4.2

Kardeş sayısı			
	1 veya hiç yok	9	9.4
	2	21	21.9
	3	22	22.9
	4 ve üzeri	44	45.8
Anne gelir düzeyi algısı			
	Gelir giderden az	22	22.9
	Gelir gidere denk	68	70.8
	Gelir giderden yüksek	6	6.3
Ailenin yaşadığı yer			
	Köy/kasaba	96	100.0

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin %44.8'inin ellerini günde 7-9 defa yıkadıkları, %44.8'inin el yıkama süresinin 2-3 dakika olduğu, %85.4'ünün tuvaletten sonra ellerini yıkadığı, %64.6'sının haftada iki kez banyo yaptığı, %88.5'inin günlük olarak dişlerini fırçaladığı, %35.4'ünün üç ayda bir diş fırçasını yenisiyle değiştirdiği ve %64.6'sının günlük çoraplarını değiştirdiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin kişisel hijyen uygulamaları

		n	%
Günlük ortalama el yıkama sayısı			
	1-3 defa	5	5.2
	4-6 defa	30	31.3
	7-9 defa	43	44.8
	10 defadan fazla	18	18.8
El yıkama süresi			
	1 dakikadan az	42	43.8
	2-3 dakika	43	44.8
	4 dakikadan fazla	11	11.4
Ellerin yıkanma zamanı*			
	Yemekten önce	57	59.4
	Yemekten sonra	65	67.7
	Tuvalete gitmeden önce	31	32.3
	Tuvaletten çıktıktan sonra	82	85.4
	Yurda gelince	54	56.3
	Kirlendiğini hissettiği zaman	11	11.5
Haftalık ortalama banyo sayısı			
	1 veya 1'den daha az	11	11.4
	2 kez	62	64.6
	3'den fazla	23	24.0

Günlük diş fırçalama durumu			
	Fırçalayan	85	88.5
	Fırçalamayan	11	11.5
Günlük diş fırçalama sıklığı (n=85)			
	Günde 1 defa	41	42.7
	Günde 2 defa	36	37.5
	Günde 3 defa ve daha fazla	8	8.3
Diş fırçası değiştirme zamanı			
	Ayda 1kez	28	29.2
	2 ayda 1 kez	22	22.9
	3 ayda 1kez	34	35.4
	6 aydan daha fazla	12	12.5
Ağız kokusu şikayeti olma durumu			
	Var	10	10.4
	Yok	76	79.2
	Bilmiyor	10	10.4
Çorap değiştirme sıklığı			
	Günde bir	62	64.6
	2 günde bir	30	31.3
	3 günde bir yada daha az	4	4.2

**Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.*

Çalışmaya katılan kız öğrencilerin Genital Hijyen Davranışları Ölçek puan ortalaması 85.3±10.1 olup; puan dağılımı 63-108 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt boyut puanları incelendiğinde Genel Hijyen Alışkanlıkları, Adet Hijyeni Alışkanlıkları ve Anormal Bulgu Farkındalığı alt boyut puan ortalamaları sırasıyla 43.7±5.9; 32.3±4.1; 9.4±3.2'dir (Tablo 3). Genital Hijyen Davranışları Ölçek maddelerine verilen puan dağılımları incelendiğinde "Çamaşırımı (külotumu) her gün değiştiririm (5.4±1)","Tuvaletten sonra ellerimi yıkarım (4.9±0.3)", "Haftada en az bir kez banyo yaparım (4.23±0.44)". "İç çamaşırlarımı sadece ben kullanırım (4.23±0.46)", "Ped değiştirdikten sonra ellerimi yıkarım (4.8±0.5)", " İç çamaşırlarımı sadece ben kullanırım (4.7±0.9)" ifadelerinin sırasıyla en yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu saptandı. Genital Hijyen Ölçek maddelerinden en düşük ortalama puanlar sırasıyla "İç çamaşırlarımı ütülerim (2.2±1.4)", "İç çamaşırlarım çoğunlukla beyaz renktedir (2.5±1.4)", "Cinsel bölgemde kaşıntı ya da yanma olduğunda doktora giderim (2.6±1.5), "İç çamaşırlarımı 3-4 günde bir değiştiririm (2.6±1.5)" ve " Pis kokulu ve değişik renkte vajinal akıntım olduğunda doktora giderim (2.8±1.4)" ifadelerde yer aldığı görüldü (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin genital hijyen davranışları ölçeği alt boyutlarının puan ortalama değerleri ve ölçek ifadelerinin puan dağılımları

	Ortalama± S.s	Ortanca (min-maks.)
Genel Hijyen Alışkanlıkları	**43.7±5.9**	**44 (25 - 56)**
1. Haftada en az bir kez banyo yaparım.	3.9±1.4	5 (1 - 5)
2. Çamaşırımı (külotumu) her gün değiştiririm.	5.4±1	4 (1 - 5)
3. İç çamaşırlarım çoğunlukla beyaz renktedir.	2.5±1.4	2 (1 - 5)
4. İç çamaşırlarım genellikle pamuklu cins kumaştandır.	3.1±1.2	3 (1 - 5)
5. İç çamaşırlarımı sadece ben kullanırım.	4.7±0.9	5 (1 - 5)
6. İç çamaşırlarımı ütülerim.	2.2±1.4	2 (1 - 5)
7. İç çamaşırlarımı 3-4 günde bir değiştiririm.	2.6±1.5	2 (1 - 5)
8. Tuvalete girmeden önce ellerimi yıkarım.	3.1±1.5	3 (1 - 5)
9. Tuvaletten sonra temizliğimi her zaman önden arkaya doğru yaparım.	4±1.2	4 (1 - 5)
10. Her tuvaletten sonra ıslak kalmamak için tuvalet kâğıdıyla kurulanırım.	4.6±0.7	5 (2 - 5)
11. Tuvaletten sonra ellerimi yıkarım.	4.9±0.3	5 (4 - 5)
12. Genital bölgemdeki tüyleri uzamaması için sık sık temizlerim.	4.7±0.5	5 (3 - 5)
Adet Hijyeni Alışkanlıkları	**32.3±4.1**	**33 (21 - 40)**
13. Adet dönemlerimde sadece hazır ped kullanırım.	4.6±0.9	5 (1 - 5)
14. Adet dönemlerinde bez kullanırım.	4.2±1.2	5 (1 - 5)
15. Adet dönemlerimde ped değiştirmede önce ellerimi yıkarım.	3.6±1.3	4 (1 - 5)
16. Ped değiştirdikten sonra ellerimi yıkarım.	4.8±0.5	5 (2 - 5)
17. Adetli iken kirlenmese bile 3-4 saatte bir pedimi değiştiririm.	4.2±1	5 (1 - 5)
18. Adetliyken ılık duş aldığım olur.	3.2±1.4	3 (1 - 5)
19. Adetli iken iç çamaşırım (külotumu) kirlenmezse değiştirmem.	3.6±1.5	4 (1 - 5)
20. Adetli iken pedimi yalnızca iyice dolduğu zaman değiştiririm.	4.2±1.1	5 (1 - 5)
Anormal Bulgu Farkındalığı	**9.4±3.2**	**9 (3 - 15)**
21. Cinsel bölgemde kaşıntı ya da yanma olduğunda doktora giderim.	2.6±1.5	2 (1 - 5)
22. Pis kokulu ve değişik renkte vajinal akıntım olduğunda doktora giderim.	2.8±1.4	3 (1 - 5)
23. Cinsel bölgemdeki hastalık belirtilerine dikkat etmem.	4.1±1.2	5 (1 - 5)
Genital Hijyen Davranışları Toplam Puan	**85.3±10.1**	**85 (63 - 108)**

Öğrencilerin yaş grupları, sınıf ve aile gelir algıları ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmamıştır (Tablo 4). Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile Genel Hijyen Alışkanlıkları alt boyutu ve Genital Hijyen Davranışları toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (sırasıyla p=0.038; p=0.022). Annesi ortaokul mezunu olan kız öğrencilerin Genel Hijyen Alışkanlıkları ve Genital Hijyen Davranışları puanları, annesi lise mezunu olan kız öğrencilere göre daha yüksek elde edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre genital hijyen davranışları ölçek ve alt gruplarının puan dağılımlarının incelenmesi

	Genel hijyen alışkanlıkları	Adet hijyeni	Anomal bulgu farkındalığı	Genital hijyen davranışları toplam puan
Yaş				
13-14 yaş	46 (34 - 55)	33 (25 - 40)	11.5 (3 - 15)	88.5 (66 - 108)
15-16 yaş	44 (34 - 54)	33 (21 - 40)	9 (3 - 15)	85 (63 - 102)
17-18 yaş	44 (25 - 56)	32 (23 - 40)	9 (3 - 15)	81 (68 - 104)
Test istatistiği	1.922	0.885	3.149	3.642
P	0.383	0.642	0.207	0.162
Sınıf				
9. sınıf	44.5 (34 - 55)	33.5 (25 - 40)	8 (3 - 15)	86.5 (66 - 108)
10. sınıf	42.5 (34 - 54)	31.5 (21 - 40)	10 (5 - 15)	85.5 (63 - 102)
11. sınıf	43 (34 - 56)	34 (23 - 40)	9 (3 - 15)	84 (63 - 104)
12. sınıf	44 (25 - 48)	32 (23 - 36)	9 (3 - 12)	81 (68 - 93)
Test istatistiği	3.276	3.303	2.570	4.640
p[1]	0.351	0.347	0.463	0.200
Aile gelir durumu				
Gelir giderden az	44 (25 - 51)	33.5 (26 - 39)	9.5 (3 - 15)	85 (68 - 99)
Gelir gidere eşit	44 (34 - 56)	33 (21 - 40)	9 (3 - 15)	84.5 (63 - 108)
Gelir giderden fazla	48.5 (34 - 53)	29.5 (23 - 36)	11 (3 - 15)	87 (63 - 104)
Test istatistiği	1.499	1.859	0.978	0.103
p[1]	0.472	0.395	0.613	0.950
Anne eğitim düzeyi				
İlkokul	44 (34 - 55)ab	33 (23 - 40)	9 (3 - 15)	84.5 (63 - 108)ab
Ortaokul	47 (36 - 56)a	35 (25 - 40)	9 (5 - 15)	90 (66 - 103)a
Lise	41 (25 - 53)b	32 (21 - 35)	9 (5 - 14)	79 (63 - 102)b
Test istatistiği	6.566	3.588	0.404	7.672
p[1]	**0.038**	0.166	0.817	**0.022**

[a-b] : Her bir ölçüm için aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur (Dunn testi). [1]: Kruskal Wallis Testi

TARTIŞMA

Adölesan dönemde edinilen olumlu ya da olumsuz alışkanlıklar yaşam boyu sürme eğilimindedir. Sağlığı koruma ve geliştirmede hayatımızda önemli yeri olan hijyen davranışlarının, adölesan dönemde kazanılmış olması büyük öneme sahiptir (Özkal, 2020; Sağlan & Bilge, 2018).

El temizliği, kişisel hijyen uygulamalarının en temel adımıdır. El yıkama enfeksiyonların bulaşmasını engelleyen en kolay ve en önemli uygulamadır (Lynch ve ark., 2020). Bu çalışmada kız öğrencilerin el hijyenine ilişkin davranışları değerlendirildiğinde; öğrencilerin %44.8'inin ellerini günde 7-9 defa yıkadıkları, %44.8'inin el yıkama süresinin 2-3 dakika olduğu ve %85.4'ünün tuvaletten sonra ellerini yıkadığı belirlenmiştir. Türkiye'de lise öğrencilerinin kişisel hijyen davranışlarının değerlendirildiği bir çalışmada, öğrencilerin %85.4'ünün yemekten önce, %92.7'sinin tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadığı ve %38.2'sinin ellerini gün içerisinde 4-6 defa yıkadığı belirlenmiştir (Keten ve ark., 2015). Yapılan başka bir araştırmada ise öğrencilerin %97.5'sinin tuvalet sonrası, %89.9'unun sabah kalktığında ve %85.9'unun yemeklerden sonra ellerini yıkadığı belirlenmiştir (Kırım & Hırça, 2015). Çalışmamızda öğrencilerin el yıkama davranışlarının literatüre benzer şekilde olduğu belirlenmiştir.

Kişisel hijyen uygulamalarından olan vücut hijyeni, mikroorganizmaları ortamdan uzaklaştırıp,bulaşıcı hastalıkları önleyerek sağlığı korumaktadır. Ayrıca temiz ve sağlıklı vücut görünümü kişilerin kendine olan güvenini de olumlu etkilemektedir (Kırım & Hırça, 2015). Bu çalışmada kız öğrencilerin %64.6'sı haftada iki kez banyo yaptığını ifade etmiştir (Tablo 2). Türkiye'de Arat'ın (2014) yaptığı çalışmada, yaz mevsiminde öğrencilerin %64.2'sinin her gün, %30.9'unun haftada iki kez banyo yaptıkları, kışın ise %58'inin haftada iki kez, %34.4'ünün ise haftada bir kez banyo yaptıkları belirlenmişlerdir. Kırım ve Hırça'nın (2015) araştırmalarında çoğu zaman haftada iki defa banyo yapanların oranı %79.9'dur.Öğrencilerin banyo yapma durumlarının incelendiği bir araştırmada, öğrencilerin %48.6'sınınhaftada 1 kez, %43.4'ünün haftada 2 kez banyo yaptığı belirlenmiştir (Oğuzöncül ve ark., 2020). Bu çalışmada, öğrencilerin banyo yapma sıklığının düşük çıkmasının yaşadıkları pansiyonun fiziksel koşullarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin %88.5'inin günlük olarak dişlerini fırçaladığı belirlenmiştir. Dişlerini günlük fırçaladığını ifade eden öğrencilerin %42.7'sinin dişlerini günde bir defa fırçaladığı saptanmıştır. Öğrencilerin %35.4'ünün üç ayda bir diş fırçasını yenisiyle değiştirdiği belirlenmiştir (Tablo 2). Türkal Gün ve Adana (2019) yaptıkları araştırmada adölesanların %48.4'ünün günlük en az iki kere dişlerini fırçaladığını, %64'ünün uygun sıklıkta diş fırçası değiştirdiklerini ve %53.3'ünün yanlış sürede diş fırçaladığını tespit etmişlerdir. Türkiye'de öğrencilere verilen hij-

yen eğitiminin etkinliğinin değerlendiği bir çalışmada, eğitim verilmeden önce öğrencilerin %70'inin dişlerini günde iki ve daha fazla fırçaladığını, %55'inin dişini fırçalama süresinin 2-3 dakika olduğunu, %59.5'inin diş fırçasını yenisi ile değiştirme zamanının 1 ile 3 ayda bir olduğunu bildirmişlerdir (Coşgun & Kara, 2014). Ağız sağlığı için dişlerin günde en az iki defa fırçalanması gerekmektedir. Buna göre çalışmada kız öğrencilerin diş fırçalama davranışları istenilen düzeyde değildir.

Çalışmamızda öğrencilerin genital hijyen davranışları ölçeği puan ortalaması 85.3±10.1olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin genital hijyen davranışlarını uygulama düzeyleri farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin genital hijyen davranışlarının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Belayneh ve Mekuriaw, 2019; Bilgiç ve ark., 2019; Bulut ve ark., 2019; Kalita & Pathak, 2019; Şimşek Küçükkelepçe ve ark., 2019; Topuz ve ark., 2015; Upashe ve ark., 2015). Ölçekten alınan puanın 108'e yakın olması, kadınların genital hijyen davranışlarının iyi olduğunu göstermektedir. Genital hijyen davranışları ölçeğinden alınabilecek en düşük puanın 63, en yüksek puanın 108 olarak alınabileceği düşünüldüğünde öğrencilerin ölçek puan ortalamalarının istendik düzeyde yer almadığı görülmektedir. Çalışmamız literatür ile benzerlik göstermektedir.

Kadınların genital enfeksiyonlardan korunmasında menstruasyon dönemindeki hijyen oldukça önemlidir. Bu dönemde kadınların tek kullanımlık hijyenik ped kullanımı, ped değiştirmeden önce ellerin sabunla iyice yıkaması, mikroorganizmaların üremememesi için günde 6-8 kez tek kullanımlık hijyenik ped değiştirilmesi, iç çamaşırın pamuklu ve renksiz olması, iç çamaşırların her gün düzenli olarak değiştirilmesi ve ütülenmesi önerilmektedir (Yazıcı & Çuhadar, 2019). Araştırmada kız öğrencilerin "Adet dönemlerinde bez kullanma (4.2±1.2), "Adet dönemlerimde sadece hazır ped kullanma (4.6±0.9)", "Adet döneminde ped değiştirmeden önce el yıkama (3.6±1.3)", "Uygun sıklıkta ped değiştirme (4.2±1)" durumlarının istendik düzeyde olmadığı görülmüştür. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin %84.5'inin tek kullanımlık hijyenik ped, %7,7'sinin de bez kullandığı saptanmıştır (Ünal, 2017). Başka bir çalışmada ise katılımcıların %95.5'i tek kullanımlık hijyenik ped kullandığını ve %65'i günde 3-4 kez pedini değiştirdiğini bildirmiştir (Koyun ve ark., 2013). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmada öğrencilerin %92.8'i hazır hijyenik ped kullandığını, %2.1'i bez kullandığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %73.2'sinin kirlenmese bile hijyenik pedini 3-4 saatte bir değiştirdiği tespit edilmiştir (Demirağ ve ark., 2019). Araştırmada kız öğrencilerin maddi imkanlarının sınırlı olması, pansiyon koşulları ve mensturual hijyen konusunda yeterli eğitim almadıkları gibi nedenlerden dolayı adet dönemindeki hijyen uygulamalarının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Genital bölgede hastalık ve bulgularının olması durumunda genel olarak kadınlarda mahremiyet, çekinme, damgalanma gibi nedenlerle doktora gitmeme eğilimi vardır. Öğrencilerin anormal bulgu farkındalığı puan dağılımları incelendiğinde; "Cinsel bölgemde kaşıntı ya da yanma olduğunda doktora giderim (2.6±1.5), " Pis kokulu ve değişik renkte vajinal akıntım olduğunda doktora giderim (2.8±1.4)" ve "Cinsel bölgemdeki hastalık belirtilerine dikkat etmem (4.1±1.2)" ifadelerinin yer aldığı görüldü. Bu sonuçlara göre öğrencilerin anormal bulgu farkındalığı puan ortalamaları istenen orandan düşük çıkmıştır. Türkiye'de yapılan bir çalışmada katılımcıların %44.3'ünün cinsel bölgemde yanma, kaşıntı olduğunda, %49.5'inin pis kokulu ve anormal renkte vajinal akıntısı olduğunda doktora gittiği belirlenmiştir (Demirağ ve ark., 2019). Yapılan bir diğer çalışmada ise öğrencilerin %64.1'inin genital bölgelerini hastalık belirti ve bulguları yönünden gözlemlediklerini belirlemiştir (Ünal, 2017). Öğrencilerin genital hastalık belirti ve bulguları yaşamadıkları için sonuçların bu şekilde çıktığı düşünülmektedir.

Çocukluk döneminden başlanarak hijyen alışkanlıklarının kazandırılmasında, annelere önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle doğru genital hijyen alışkanlıklarının kazandırılmasında ve cinsel sağlığın korunmasında annenin eğitim düzeyi önemlidir. Çalışmada annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin Genital Hijyen Davranışları puanları diğer öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Yapılan bir araştırmada da anne eğitim düzeyinin öğrencilerin genital hijyen davranışı açısından etkili değişken olduğu belirlenmiştir (Yılmaz & Kahraman, 2019). Bu sonuçlar kız öğrencilerin hijyen davranışlarına yönelik bilgi düzeylerinde annelerin eğitim düzeyinin etkisinin olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma; adölesan dönemde pansiyonda kalan kız öğrencilerinin kişisel hijyen davranışlarının yetersiz olduğu ve genital hijyen davranışları ölçeği puanlarının istenilen düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerde doğru kişisel ve genital sağlık davranış değişikliklerinin sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla hemşireler ve sağlık alanındaki profesyoneller tarafından okullarda hijyen konusunda eğitimler verilmelidir. Doğru sağlık alışkanlıklarını kazandırmak ve yanlış uygulamaları düzeltebilmek için lise müfredatlarına bireysel, genital ve menstüral hijyen konularının eklenmesi, kişisel ve genital hijyen uygulamalarını içeren eğitim meteryalleri hazırlanarak, öğrencilere ve ebeveynlerine özellikle de annelere sunulması önerilebilir.

Teşekkür ve Açıklamalar

Araştırmamıza katılarak katkı sağlayan tüm lise öğrencilerine teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Çalışma hazırlanırken; veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarında yazarların herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Yazar Katkısı

Çalışma konsepti/Tasarımı: B.T, Veri toplama: B.G., B.T., Veri analizi ve yorumlama: B.T, Yazı taslağı: B.G, B.T., Makalenin son halinin onaylanması: B.G., B.T., Denetleme/Danışmanlık: B.T.

KAYNAKLAR

Ahn, S., Cho, K. (2014). Personal hygiene practices related to genito-urinary tract and menstrual hygiene management in female adolescents. Korean Journal of Women Health Nursing, 20(3), 215-224.

Arat, A., Şimşek, I., Erdamar, G. K. (2014). Yatılı ilköğretim bölge okulu II. kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamaları. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 33, 58-72.

Baş, G. N., Karatay, G., Arıkan D. (2016). Bir kredi yurtlar kurumunda kalan kız öğrencilerin genital sağlık durumu ve etkileyen faktörler. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 25(3), 101-109.

Belayneh, Z., Mekuriaw, B. (2019). Knowledge and menstrual hygiene practice among adolescent school girls in southern Ethiopia: a cross-sectional study. BMC Public Health, 19(1), 1-8.

Bilgiç, D., Yüksel, P., Gülhan, H., Şirin, F., Uygun, H. (2019). Üniversitede yurtta kalan kız öğrencilerin genital hijyen davranışları ve sağlık sonuçları. Acıbadem Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(3), 478-485.

Bulut, A., Yiğitbaş, Ç., Çelik, G. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin perspektifinden genital hijyen davranışları. Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi, 52(3), 227-232.

Coşgun, M., Kara. F. (2015). Öğrencilere verilen sağlık eğitiminin bilgi ve davranışlarına etkisinin değerlendirilmesi. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 24(3), 55-63.

Demirağ, H., Hintistan, S., Cin, A., Tuncay, B. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin genital hijyen davranışlarının incelenmesi. Bozok Tıp Dergisi, 9(1), 42-50.

Kalita, D., Pathak, G. (2019). Study on hygiene practice among adolescent girls with special reference to menstrual hygiene in Barpeta, Assam. International Journal of Medical Science and Public Health, 8(9), 759-764.

Karahan, N. (2017). Genital hijyen davranışları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. İstanbul Medical Journal, 18(3), 157-162.

Keten, D., Kardaş, F., Keten, H. S., Cerit, M., Ölmez, S. (2015). Kahramanmaraş'ta bir yurtta kalan erkek lise öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamaları. The Journal of Turkish Family Physician, 6(1), 11-17.

Kırım, C., Hırça, N. (2015). Lise öğrencilerinin kişisel hijyen ve temizlik alışkanlıklarının fen okur-yazarlığına göre değerlendirilmesi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2), 790-802.

Koyun, A., Özpulat, F., Özvarış, Ş. B. (2013). Bir eğitim programı geliştirme ve değerlendirme süreci: Ortaöğretim kız öğrencileri için "genital hijyen" eğitim programı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(4), 443-459.

Lynch C, Mahida N, Oppenheim B, Gray J. (2020). Washing our hands of the problem. J Hosp Infect, 104(4), 401-403.

Naçar, M., Günay, O. (2011). Halk Sağlığı: Genel Bilgiler. Öztürk, Y., Günay, O. (Ed.). Adolesan Sağlığı içinde (s.711-746). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, Önder Ofset.

Oğuzöncül, A. F., Bulut, İ., Pirinçci, E., Yurt, N. ve Deveci, S. E. (2020). Kırsalda yaşayan ilköğretim yaşındaki çocukların hijyen ve beslenme davranışlarının değerlendirilmesi. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 5(1), 73-83.

Özkal, N. (2020). Okulöncesinden liseye öğretim programlarında temizlik ve hijyen: Türkiye örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 50, 191-206.

Peltzer, K., Pengpid, S. (2014). Oral and hand hygiene behaviour and risk factors among in-school adolescents in four Southeast Asian countries. International Journal Of Environmental Research and Public Health, 11(3), 2780-2792.

Sağlan, Y., Bilge, U. (2018). Adolesan ve Okul Sağlığı. Aydoğan, Ü. (Ed.), Adolesan Sağlığı ve Sorunları- II içinde (s.11-16). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. Lancet Child Adolesc Health, 2(3), 223-228.

Şimşek Küçükkelepçe, D., Şahin, T., Aydın Özkan, S. (2019). Ortaöğretim kız öğrencilerine verilen genital hijyen eğitiminin genital hijyen davranışları üzerine etkisi: üreme sağlığını koruma ve geliştirme yaklaşımı. Sağlık ve Toplum, 29(3), 76-83.

Talukdar, K., Baruah, R. (2015). Prevalence of skin ınfection and personal hygiene practice amongst primary school children: A community based cross sectional study inkamrup (rural) district of assam. Int J Sci Stud, 3(3), 11-14.

Taşkıran, N., Khorshid, L., Sarı, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin hijyen davranışlarının karşılaştırılması. Sağlık ve Toplum, 29(2), 65-78.

Topuz, Ş., Büyükkayacı Duman, N., Güneş, A. (2015). Sağlık bilimleri fakültesi birinci sınıftaki kız öğrencilerin genital hijyen uygulamaları.Turkish Journal of Clinics and Laboratory, 6(3), 85-90.

Türkal Gün, Z., Adana, F. (2019). Çalışan adölesanların kişisel hijyen bilgi ve davranışları. Hemşirelik Bilimi Dergisi, 2(1), 23-31.

Ulutaşdemir, N., Balsak, H., Çopur, E. Ö., Demiroğlu, N. (2016). Halk sağlığı hemşireliğinin bir dalı: okul sağlığı hemşireliği. Türkiye Klinikleri Journal of Public Health Nursing-Special Topics, 2(1), 121- 124.

Upashe, S.P., Tekelab, T., Mekonnen, J. (2015). Assessment of knowledge and practice of menstrual hygiene among high school girls in Western Ethiopia. BMC Womens Health, 15(1), 84. Doi 10.1186/s12905-015-0245-7

Ünal, K. S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin genital hijyen davranışları bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Journal of Current Researches on Health Sector, 7(1), 23-36.

Yazici, S., Çuvadar, A. (2019). Genital sistem enfeksiyonlarının önlenmesi ve ebelik. Health Pro, 1(1), 33-37.

Yılmaz, Y., Kahraman, S. (2019). Şanlıurfa'da adölesan dönemde kızların genital bölge ve hijyeni ile ilgili bilgi, uygulamaları ve etkileyen faktörler. Journal of Human Sciences, 16(3), 823-832.

❋❋❋